

Ерік-Еммануель Шмітт. Концерт пам'яті ангела (2010)
(Éric-Emmanuel Schmitt. Concerto à la mémoire d'un ange)

Повість

пер. з франц. **Уляни Тацакович**,
студентки англійського відділення
факультету іноземних мов;
керівник: проф. Н.Я. Яцків;
«Всесвіт», 2016, № 3-4.

Почувши, як Аксель грає на скрипці, Кріс усвідомив наскільки той досконаліший за нього.

Звуки концерту «Пам'яті ангела» здіймалися поміж дерев, щоб з'єднатися із небесною блакиттю, тропічним туманом, щебетанням птахів та легкістю хмар. Аксель не виконував музику, він нею жив; він творив мелодію; зміни настрою, прискорення та уповільнення виходили з-під його пальців і вели за собою оркестр, кожної миті створюючи пісню – втілення його думки. Його скрипка ставала голосом, що слабшав, вагався, знову набирав сили, напружувався.

Кріс відчував дію цих чар, однак стримував себе, щоб їм не піддатися, бо чув небезпеку: варто йому надто захопитися Акселем, він почне ненавидіти себе.

Музиканти виглядали так, наче щойно були глядачами, покинули свої місця і вийшли на сцену; більшість студентів, що грали в оркестрі фестивалю справляли таке враження своїм недовершеним виглядом, дешевими окулярами, нашвидку вибраним одягом. Аксель, навпаки, здавалося, був там гостем, що зійшов з планети, де панували розум, смак, благородність. Середнього росту, стрункий, з мускулястим тілом, він мав лице як у кішки – гіпнотичне, трикутної форми, з великими, широко розставленими очима. Завитки його каштанового волосся, невагомі, безжурні, пашіли молодістю. З такими рисами, гармонійними і правильними, інші юнаки здаються сумними – або нудними – через свою непоказність; він же випромінював блискавичну енергію. Аксель, чесний, великодушний, невтомний і серйозний водночас, сяяв наче ідол, геніальний, довірливий, сповнений піднесених почуттів. З натхненною владністю він медитував на скрипці, підкреслюючи цілющий вплив музики, відкриваючи у слухача нову духовну глибину, завдяки якій той ставав кращим. Ніжний вигин ліктя, рівне чоло; він перетворював філософію у кантилену.

Кріс стояв нерухомо, роздратований. Він ніколи так не грав на фортепіано. То що, тепер він має залишити музику? В дев'ятнадцять років він мав медалі, нагороди, звання; був вундеркіндом, що міг здолати всі пастки для віртуозів, Ліст це, чи Рахманінов. Але перед таким дивом, як Аксель, він усвідомив, що здобув усі перемоги завдяки наполегливості та праці. Кріс знав те, що можна вивчити, тоді як Аксель знав те, чому не навчишся. Для соліста на сцені не достатньо грати правильно, треба грати правдиво; Аксель грав правдиво від природи; Крісу це вдавалось тільки шляхом навчання, спостереження, наслідування.

Він здригнувся, хоча на цьому тайландському острові сонце нагріло повітря до тридцяти п'яти градусів. Це видало його нетерплячість: пошвидше б Аксель перестав опромінювати його своєю величчю, і змагання відновилися.

Стажування «Music and Sports in Winter» надавало можливість студентам консерваторій, досвідченим любителям музики чи майбутнім професіоналам поєднати розваги, заняття спортом і вдосконалення гри на своєму музичному інструменті. Кожного дня учасники мали двогодинне заняття із своїм викладачем, а потім збиралися, щоб спільно насолодитися музикою і взяти участь у спортивних змаганнях, до програми яких входило плавання під вітрилом, підводне плавання, велоперегони, біг і ралі, яким завершувалось перебування учасників на острові. Кожен намагався вибороти перший приз – тиждень стажування у Берлінській філармонії, що славилася одним із найкращих оркестрів у світі.

Аксель почав другу частину. Кріс завжди вважав цей музичний уривок невдалим, слабким і тішив себе думкою, що Аксель схибить, зруйнує чари, надокучить присутнім. Марні сподівання. Аксель надав звучанню відтінку обурення, бунту, люті, що довершило його форму та зміст. Якщо перша частина твору Альбана Берга викликала в уяві образ ангела – вмерлої дитини, - то друга частина відтворювала скорботу батьків.

- Неймовірно! Це не зрівняється із кращими моїми записами.

Як двадцятирічний юнак міг перевершити Ферра, Грюмо, Менухіна, Перлмана та всіх інших Штернів?

Останні звуки концерту завмерли на кінчику смичка, нагадуючи хорал Баха, який породжував переконання *in extremis*, що все, навіть трагічне є виправданим, - дивовижна віра композитора-модерніста, але Аксель передав її правдиво і зворушливо.

Зал вибухнув оплесками, а музиканти застукотіли по своїх пюпітрах. Для збентеженого австралійця овації здавались недоречними, адже він вважав себе простим виконавцем, непоказним слугою Альбана Берга. Він незграбно вклонився, але навіть в цій незграбності була грація.

Змушений встати разом із слухачами, що стоячи аплодували Акселю, Кріс кусав собі губи, оглядаючись довкола: скрипалю вдалося привернути увагу неосвіченої публіки – плавців, любителів пляжного відпочинку, місцевого люду – дванадцятизвучною композицією! Третій вибух оплесків став для нього нестерпним; він прослизнув поміж збуджених слухачів, покинув імпровізовану концертну залу на відкритому повітрі серед пальм і попрямував до свого намету.

Дорогою він зустрів Пола Брауна із Нью-Йорка, організатора цих міжнародних змагань.

- Ну що, малий Крто, тобі сподобався концерт?

Пол Браун називав Кріса «малим Крто», тому що Кріс був піаністом, та ще й французом; а для американських викладачів Крто традиційно був символом французького фортепіанного мистецтва.

- Аксель відкрив для мене твір, який я вважав слабким!

- Виглядає так, ніби тобі прикро і ти змушений здатися. Слід думати, що виступ не приніс тобі достатньо задоволення ні щоб оцінити Берга, ні щоб захопитися грою Акселя.

- Я не захоплююсь. Мені більше до вподоби виклик, змагання, перемога.

- Я знаю. Ви з Акселем – протилежності. Один усміхається, інший працює в поті чола. Ти – борець, а він – миролюб. Для тебе життя – боротьба, а Аксель іде вперед, не підозрюючи про небезпеку.

Пол Браун окинув поглядом Кріса. Дев'ятнадцятирічний, темноокий, з рудою копицею волосся на голові, із зарозумілістю випеченого синка, Кріс, на додаток до свого кремезного, невиразного тіла, носив круглі, як у поета, окуляри і акуратно підстрижену, загострену борідку, бажаючи, щоб до нього ставилися, як до дорослого.

- То на чієму боці правда? – запитав Кріс.

- Боюсь, що на твоєму.

- А-а...

- Так, я не дарма американець, мій малий Крто. Невинність і довірливість – це чудово, але не в нашому світі. Щоб розпочати кар'єру, потрібен талант; щоб її реалізувати, необхідна рішучість, амбітність і зухвалість. А ти...ти правильно мислиш!

- А! По-твоєму, я граю краще, ніж Аксель?

- Я цього не сказав. Ніхто б не зіграв, краще за Акселя. Зате я думаю, що ти побудуєш успішнішу кар'єру, ніж він.

За цими словами вчувалося застереження, і навіть осуд, однак, Кріс вирішив сприймати їх як комплімент. Вдаривши себе по чолі, Пол Браун задоволено вигукнув:

- Каїн і Авель! Якби я мав вибрати для вас нові імена, я б запропонував ці. Два брати з протилежними характерами: черствий Каїн і лагідний Авель.

В захваті від себе, американець, відкривши рота, не зводив очей з Кріса в очікуванні його відповіді. Кріс тільки низав плечима і попрямував далі, мовивши:

- Залишмо «малого Кортю», будь ласка. І, сподіваюсь, що «малий» стосується тільки мого віку...

Останньої неділі зранку Кріс встав з ліжка з розкуйовдженим волоссям, згораючи від нетерпіння: неможливо довше спати, треба діяти; у своєму тілі він відчував жадоу боротьби.

Напередодні він мав побоювання, що пропустить фінальне ралі, адже дізнався від батьків, що у вівторок вранці його чекає прослуховування у відомих паризьких концертних агентів. Розум підказував йому вирушити додому одразу, тільки отримавши цю звістку, оскільки він мав дістатися на пароплаві до узбережжя, тоді до Бангкока – чотири години в дорозі, – а потім витримати дванадцятигодинний політ, щоб перетнути половину земної кулі; навіть у цьому випадку він би не встигнув оговтатися від часової різниці між Францією і Таїландом. Але Кріс відмовився від цього розсудливого рішення: ще раз переглянувши розклад пересадок, він вирішив нічого не втрачати, а продовжувати участь у змаганні і поїхати в неділю увечері.

Навіщо він піддавав себе такій напрузі? Нагорода не дуже цікавила його, адже для піаніста тижнева робота в оркестрі, навіть берлінському, давала мало можливостей для самовираження; ні, він прагнув боротися, кинути виклик Акселю, перемогти австралійця; не міг поїхати, не довівши йому свою перевагу, не змусивши його здатися.

Під час сніданку, він переступив лавку і сів напроти скрипаля. Аксель підняв на нього очі.

- Привіт, Крісе, - вигукнув він, - радий тебе бачити.

В посмішці Акселя та особливій формі його повік була та загадкова ніжність і майже жіноча невимушеність, що полонили дівочі серця і бентежили чоловіків. У той же час, його широко відкриті блакитні очі, здавалося, пронизували наскрізь тих, на кого він дивився.

- Привіт, Акселю. Маєш апетит сьогодні?

- А що? Що сьогодні таке? А, так, ралі...

Коли він сміявся, то відкидав голову назад і підставляв шию, ніби для поцілунку.

Кріс не міг зрозуміти, що Аксель зовсім не переймався змаганнями. «Він глузує з мене! Вдає з себе легковажного, а насправді прокинувся тільки з думкою про ралі».

- Думаю, чи йти мені, - посерйознішав Аксель. – Я б краще після обіду почитав на пляжі, у мене партитури і недочитана книга.

- Ти не можеш відмежуватися від усіх зараз! – обурився Кріс. - Якщо всі оцінили твій сольний виступ, то окремо від інших, його, навпаки, можуть хибно розтлумачити.

Аксель почервонів.

- Ти правий, вибач, я братиму участь. Дякую, що нарозумив мене. Іноді я поводжусь жахливо, думаю про себе замість того, щоб думати про команду.

«Найбільше думай про мене. Я тобі ще покажу!» - пробурмотів Кріс.

О дев'ятій почалося змагання. Учасники отримали велосипеди, план острова і першу підказку; після стартового сигналу вони мали рухатися від одного орієнтира до іншого – в кожному місці вони дізнавалися як дістатися до наступного – і так до останньої схованки, де містився скарб. Хто першим відкриє піратську скриню, той візьме монету із першим номером, наступний – із другим, і так далі.

- Хай перемаже найсильніший! – зарепетував Пол Браун; він розчервонівся, а на шиї в нього виступили вени.

В бірюзовому небі пролунав стартовий постріл.

Кріс рушив із всією енергією, збереженою для фіналу і, крутячи педалі, роздумував і розштовхував сусідів ліктями.

Подолавши третій відтинок шляху, він очолив перегони. Ребус і розташування схованок здавались йому по-дитячому простими, однак, він не дозволяв собі ні розслабитись, ні зменшити швидкість.

Одна деталь дошкуляла йому: двоє суперників були позаду - Боб і Кім, техасець і кореець. «Я не беру участі у перегонах, щоб змагатися з цими двома! – бурчав він

роздратовано. – З тубістом і барабанником!». Як усі музиканти, Кріс встановив ієрархію: на верхівці – великі солісти: піаністи, скрипалі, віолончелісти; сходинкою нижче – флейтисти, альтисти, арфісти та інші кларнетисти; внизу – челядь, тобто ті, що грають на примітивних, обмежених інструментах, на інструментах додаткових, таких як туба і ударні!

- Чому Аксель тягнеться у хвості?

Намагаючись судити про ближнього по собі, він вважав, що Аксель навмисне гальмував і стартував мляво, щоб уникнути зустрічі з ним, Крісом; пасучи задніх, Аксель залишав за собою можливість сказати, що, якби він захотів, то міг би бути попереду.

- Негідник! Шахрай! Нікчема! – бурмотів Кріс, піднявшись на педалях, щоб подолати небезпечний підйом.

Обернувшись біля десятої позначки, він помітив, що Аксель наздогнав Боба і Кіма.

- А ось і він!

Суперництво багато важить для змагання і ціни перемоги; побачивши, що Аксель ось-ось його наздожене, Кріс відчув новий прилив енергії.

Незважаючи на обідню спеку, він доклав усіх розумових і фізичних сил на останніх етапах змагання.

Щораз важчі завдання затримали Кіма і Боба, які залишилися з іншими далеко позаду; скоро тільки вони з австралійцем лідирували; перегони, зрештою, стали дуеллю, якої Кріс так прагнув.

- Дуель, дует... цей стариган з Пастелли заявляв, що я плутаю ці два поняття в камерній музиці! «В дуеті грають разом, пане; в дуелі – один проти одного», – торочив цей старомодний дідуган! Не дивно, що він скніє на вчительській посаді, не виходячи на сцену; він же ніколи не міг второпати, що все на світі – це завжди дуель!

А втім, хіба так і не вийшло минулої середи, коли Пол Браун зажадав, щоб Аксель і Кріс виконали сонату Франка для скрипки і фортепіано? Зрозумівши, після кількох тактів, що Аксель грає сонату з такою легкістю і свіжістю, наче він зранку її написав, Кріс вирішив привернути увагу до себе, демонструючи всі свої здібності піаніста: додаючи нюансів, підкреслюючи контрасти, граючи скоріше, ніж слід, потім ще ніжніше, мрійливіше, динамічніше, понад міру, манірно, свідомо модифікуючи твір Франка, так, щоб виступ Акселя виявився скромним, непоказним. Задум вдався: компліменти дісталися Крісу; тільки Пол Браун, скорчивши скептичну гримасу, зазначив французьку, що зрозумів його маневр і навряд чи може його оцінити.

Двадцятий орієнтир! Завдяки підказкам, Кріс зробив висновок, що скарб треба шукати у воді, під кораловим рифом. Нарешті місяць тренувань стане йому у пригоді. Випереджаючи Акселя на чотири хвилини, він під'їхав до берега, і, заховавши велосипед у куцах, побіг до бухти, позначеної на карті. Там, в рятувальній будці, на нього чекало підводне спорядження, а на ньому ярлик із аббревіатурою «Music and Sports in Winter».

- Чудово! Я не помилився.

Крадькома озираючись назад кожні десять секунд, щоб перевірити, чи він попереду, Кріс одягнув жилет, приладнав кисневий балон на спину, натягнув ласта, а потім маску.

З'явився Аксель. Наче вжалений Кріс кинувся у воду, прагнучи залишитись попереду і, сильно відштовхуючись ластами, поплив до коралів.

- За моїми підрахунками, це десь на сході.

Він плив, хвилюподібно вигинаючись усім тілом. Через сто метрів, він рефлексивно обернувся, щоб поглянути, де Аксель: той тільки-но відплив на захід.

- На захід? Чому на захід?

Якби це був хтось інший, він не звернув би уваги, але рішення Акселя посіяло сумнів у його запаленому мозку.

Працюючи ногами, він роздумував, ще раз зіставляючи фрагменти головоломки, і раптово зупинився:

- Він має рацію!

Розлючений, він повернув і, сильно розмахуючи кінцівками, намагався знову набрати швидкість; злякані рибки розбігалися довкола нього.

Може, він має шанс все надолужити, бо Аксель пливе вздовж скель, тоді як він скоротить шлях навпростець.

Поблизу коралового рифу, на доволі значній відстані, він, здавалося, зауважив щось незвичної форми. Скриня? Він поплив ще швидше, ризикуючи задихнутися або розтягнути зв'язки.

Справа від нього Аксель обігнав зарості коралів, потім прослизнув між величезними скелями, що гостро виступали вперед. Може, він побачив якесь небезпечне створіння, що змусило його раптово відступити? Може, відчув слабкість? Помилково вхопився за хиткий виступ? Одна брила похитнулася, за нею інша, і силует зник у хмарі уламків.

Кріс вагався. Що робити? Поплисти до нього? Допомогти? Так його вчили, коли він отримував диплом нирця. Водночас, він хотів впевнитись, що та темна пляма, зліва, на глибині десяти метрів, була справді піратською скринєю.

Підкоряючись правилам, він все ж підплив до скаламучених вод, де борсався Аксель. Після обвалу, його ноги застрягли в ущелині. Побачивши Кріса, він почав подавати йому відчайдушні знаки.

- Гаразд, гаразд, я тобі допоможу, - жестами пояснив Кріс, - але спочатку поверну собі доказ своєї перемоги, монету із першим номером.

Аксель запротестував, округливши очі, і ще більше почав благати про допомогу.

- Ні, приятелю, цей сценарій не для мене! – подумав Кріс, звертаючи вліво. Я знаю цей фокус: тільки-но я тобі допоможу, ти звільнишся, відштовхнеш мене і поспішиш вкрасти у мене монету із першим номером. Зрештою, ти правий, я не можу тебе звинувачувати, адже я б зробив те саме. Але оскільки у мене є вибір, я потурбуюся спершу про себе. До зустрічі, номер два».

Коли він відплив убік, Аксель ще більше заборсав руками; лице в нього скорчилося, він кричав, ризикуючи захлинутися.

- А, з ним все нормально, - втішався Кріс, позираючи на суперника, - боїться програти і шаленіє.

Не поспішаючи, однак не без зусиль, він підняв важкий верх скрині, під яким лежали мідні монети, відшукав монету з номером один, засунув її в кишеню свого жилета і потім, сповнений радості, повільно поплив до Акселя.

За кілька метрів він зауважив незвичну деталь: бульбашки повітря підіймалися із спини Акселя, а не з маски, а його тіло більше не рухалося. Що сталося?

Він здригнувся від жаху. Що як кисневі трубки пошкодилися під час обвалу? В паніці Кріс поплив швидше, сильно відштовхуючись ластами. Надто пізно: повіки Акселя були закриті, вуста привідкриті, безжиттєве тіло – нерухоме. Уламки скелі, що скували Акселя ноги, утримували його на глибині.

Тієї миті, Кріс помітив здалеку тінь. Кім блукав у пошуках останньої схованки.

Піаніст швидко розмірковував: або він залишиться тут і пояснюватиме чому він не допоміг Акселю раніше, або непомітно відпливе, і Кім сам виявить труп.

Більше не роздумуючи, він заплив за корали, щоб його не помітив Кім, котрий на той час блукав у неправильному напрямку. Кріс дістався до пляжу, і сховавшись за пальмами, зняв із себе спорядження, одночасно слідкуючи за морем і сушею, кожної миті боячись появи суперників.

Потім побіг до велосипеда, радіючи, що йому вдалося сховатися від Кіма, так що той не зможе заявити, що він був на місці, але щодуху втік. Серце вистрибувало в нього з грудей, коли він, захеканий, примчав до табору і переможно перетнув фінішну пряму.

Його привітали товариші, які не брали участі у ралі або зійшли із дистанції. Пол Браун, з обгорілою на сонці веснянкуватою шкірою, мокрим чолом і пахвами вийшов вперед, сміючись.

- Молодець, Кріс. Я не здивований. Я вагався між тобою і Акселем.

- Дякую.

- Хто наступний?

- Я не знаю. Останнього разу це був Кім. В якийсь момент я побачив, що наближається Аксель, але потім він відстав. Я думаю, Кім і Аксель змагаються за друге місце, але дуже далеко позаду. На фінальному етапі, коли я виходив із бухти, жоден із них туди ще не дістався.

В глибині душі він схилявся перед своєю хитрістю: ця гарна маленька брехня виправдає його відсутність на місці обвалу і звільнить від відповідальності. Пол ствердно кивнув головою і подав знак одному із своїх помічників принести речі.

- Чи знаєш, мій малий Корто, що тобі скоро треба вирушати, можливо, не дочекавшись повернення інших?

- Я знаю. Чому ти думаєш, що я перший?

- Бери сумки, пароплав чекає. Тож, вітаю. Хай все вдається в житті, в кар'єрі. Ці побажання і так зайві, я знаю, що ти всього досягнеш.

Він по-американськи обняв юнака, пригорнувши його до себе і поплескавши рукою по спині. Кріс вирішив, з огидою відпустивши обвислий живіт Пола, що в його віці не дозволить собі розтовстіти.

- Радий нашому знайомству, Крісе.

- І я радий, Поле... і я радий.

Відповісти навіть ось так, ехом, йому було важко, так він квапився втекти.

Впродовж наступних годин на пароплаві, в джипі, в літаку він розмірковував, охоплений кількома думками: треба було переконатись у надійності свого плану, знайти відповіді на можливі заперечення, уявити найгірше і окреслити шляхи виходу з нього. Мало стурбований Акселем, він думав про себе, лише про себе, про можливе звинувачення чи, скоріше, чим йому можуть, з лихими намірами, дорікнути.

Не зімкнувши очей в дорозі, 4-го вересня 1980 року він прибув до Парижа; а коли, ухилиючись від запитань, пройшов митний контроль, то вирішив, що врятований. «Тут вони мене не шукатимуть, все позаду. Ура!». В туалеті він затанцював від радості, ніби тільки-но знову одержав перемогу.

Стоячи перед конвеєром, що виштовхував валізи, він прихильно роздивлявся довкола, радий, що знову вдома; милувався широкими білими стінами, мармуровою підлогою, блискучими хромованими прикрасами, ажурною стелею, крізь яку просочувалось ртутне світло Парижа. Раптом, за високим склом, в залі прибуття, він помітив матір. Вона виглядала його. Стурбована затримкою, стривожена, що не бачить свого єдиного сина, вона в розпачі роздивлялася довкола. Яка тривога! Яка любов за цим неспокоєм...

Він здригнувся.

В Сіднеї, інша мати, з таким самим схвилюваним обличчям, дізнається про смерть свого сина.

Вражений очевидним, він збагнув, що Аксель помер, і що вбивцею був він, Кріс.

*

В червні 2001 року, мсьє та мадам Бомон, продавці релігійних речей, прибули на декілька днів у Шанхай.

Раз у раз вони підіймали голови, відриваючи свої захоплені очі від заваленого виробами столу із тикового дерева, щоб через ледь затоновану скляну стіну поглянути на приголомшливе двадцятимільйонне китайське місто, що простягалось скільки сягає око; на скупчення житлових та офісних будівель, що рясніли антенами та рекламами із ієрогліфами; на димучий кам'яний ліс, де хмарочоси, наче мечі, пронизували хмари.

- Бачиш, любя, оту блискучу будівлю у формі ракети? Поверхів п'ятдесят як мінімум, правда?

- Як мінімум, - підтвердила мадам Бомон.

Мадемуазель Мі своєю промовистою французькою, з короткими, ніжними голосними, повернула двох торговців до справи:

- Мсьє, мадам, чи можу я підсумувати ваш список?

- Підсумуйте, - відповів Бомон постачальниці по-королівськи поблажливо.

- Підсумуйте, - додала мадам Бомон, котра мала звичку, щоб не перечити чоловікові, повторювати останнє слово сказаної ним фрази.

Мадемуазель Мі із виглядом відмінниці у класі відзначила ручкою кожен пункт у своєму блокноті:

- Отож, ви вибрали: підвіски для ключів зі святою Ритою за спеціальною пропозицією (15 000 шт. металевих, 15 000 – гумових), таблички для авто зі святою Ритою (4 000 шт.), вервиці із двадцяти двох зерняток із зображенням святої (50 000), а також кухлі (4 000), підставки для яєць (4 000), свічники (5 000), миски (10 000). І за пробну ціну - 1 долар – я додаю сотню махрових нагрудників зі святою Ритою для малюків-замазур. Чи не взяли б ви на пробу чудову статуетку святої Рити висотою шість сантиметрів, щоб ставити в авто? Клейка основа дозволяє закріплювати її де завгодно.

- Скільки?

- Чотири долари. Низька ціна, зате фантастична якість. Це посріблений метал.

Мадемуазель Мі вимовила «посріблений метал» так, ніби говорила про чисте срібло.

- Додайте тисячу. Водії інколи трапляються дуже віруючі, - визнав мсьє Бомон.

- А нашивки зі святою Ритою?

- Нашивки більше не йдуть у Франції.

Мадам Бомон раптово зойкнула:

- А коробочки для пігулок?

- Для пігу...чого? – запитала М-ль Мі, не розчувши слово.

- Коробочки для пігулок! Для хворих! Прихильники святої Рити-чудотворниці часто проходять медичне лікування. Думаю, коробочки для пігулок вони розкуплять миттєво.

- Порахуйте сорок тисяч, мадемуазель. І закінчимо на цьому.

Мадемуазель Мі простягнула бланк замовлення, який мсьє Бомон, побагровілий від усвідомлення своєї значущості, підписав.

- Можливо, ми матимемо честь побачитися із мсьє Лангом?

- Звичайно, - погодилась Мі, - шеф ж вам обіцяв.

- Відколи ми працюємо разом... - продовжував мсьє Бомон, - буду радий потиснути йому руку.

- Загадковий мсьє Ланг, - прошепотіла мадам Бомон.

Мадемуазель Мі утрималась від відповіді; на її думку, мсьє Ланг, її бос, не мав в собі нічого загадкового, навпаки, такого мерзотника треба було ще пошукати!

Телефоном вона попередила секретаря шефа і залишила Бомонів у кімнаті.

Поки ці двоє вголос захоплювалися краєвидом, позаду них з'явився чоловік.

- Доброго дня, - почувся тонкий голос.

Бомони обернулися, готові до обміну люб'язностями, але вигляд людини, що презирливо дивилася на них з інвалідного візка, зупинив їхні поривання.

Мсьє Ланг - в темному, вкритому масними плямами одязі, з триденною щетиною, що підкреслювала нездоровий колір обличчя, - ховав очі за чорними окулярами, волосся – якщо воно ще залишилось – під безформним капелюхом, а емоції – якщо вони були - під маскою строгості. Візком він керував лівою рукою. Ніхто не знав, що сталося з його правою рукою і ногами; можна було тільки відчувати їхню негнучкість, худобу, потворність. Не людина, а карикатура людини, чернетка, ескіз, огріх митця.

- Хочете, щоб я показав вам наші майстерні?

Мадам Бомон з огидою подумала, що він навмисне виробив такий писклявий, невиразний і неприємний голос, наче нігтем дряпають скло. Вона вчепилася пальцями в руку чоловіка.

- То хочете? – наполягав Ланг, роздратований мовчанням французів.

Мсьє Бомон стрепенувся, ніби прокидаючись зі сну.

- Із задоволенням.

- Задоволенням... - промимрила мадам Бомон.

Мсьє Ланг одразу ж повернув візок до ліфта, очевидно, запрошуючи їх іти слідом. Бомони презирнулися. Заціпенілі, пройняті невиразним відчуттям дискомфорту, вони більше не могли поводитися нормально; не відчували того щирого жалю, що у них, зазвичай,

викликали хворі; вчували у поведінці Ланга таку шалену ворожість, що мало не дорікали йому каліцтвом, звинувачуючи його в тому, що до свого арсеналу він додав ще свідому агресію і виняткову зухвалість.

На підвальному поверсі Ланг виїхав із ліфта, розлючений, що, спускаючись на двадцять п'ять поверхів униз, дихав одним повітрям з цими туристами, і вказав на залиту неоновим світлом майстерню, де працювала сотня робітників-китайців.

- Ось тут ми виготовляємо наші вироби.

- Чому саме свята Рита? – запитав мсьє Бомон із солодковою люб'язністю.

Він переможно підморгнув дружині, адже був переконаний, що це вміло поставлене запитання дозволить мсьє Лангу пояснити причину свого каліцтва і, тим самим, стати трохи людянішим.

Той їдко відрізав:

- Ніша була вільна.

- Перепрошую?

- Так, на ринку переважають Ісус і Діва Марія. В Європі святі більше не в моді, окрім святої Рити і святого Юди.

- Святого Юди?

Мсьє і мадам Бомон ніколи не чули про святого Юду і не продавали предметів із його зображенням. Ланг огризнувся, роздратований таким невіглаством:

- Покровитель автостоянок! До святого Юди треба звертатися, коли ви не можете знайти місця для паркування: у нього, відомого не багатьом, є час, щоб потурбуватися про вас. Він дуже швидко вам все влаштує.

- Он як? Це справді діє?

- Ви жартуєте! Я вам пояснюю, що треба виготовляти для збуту. М-ль Мі вам цього не казала?

- Ні.

- Ідіотка! Завтра її звільню.

Мадам Бомон зашарілася, коли розгледіла те, що робітник витягнув із форми.

- Але... але... але...

- Так, ми це теж виготовляємо, - підтвердив мсьє Ланг, - порнографічні аксесуари. Вас це цікавить?

Мсьє Бомон у своє чергу підійшов до пластмасового фалоса, встромленого між жіночі сідниці із силікону.

- О! Як це гидко.

- Помиляєтесь, - відповів Ланг, - це прекрасні вироби, такі ж якісні, як і наші релігійні аксесуари. Коли ми виготовляємо таку річ, самі розумієте, йдеться про аналогічні матеріали і техніку.

- Це образливо! Тільки подумати, що наші святі Рити з'являються на світ поряд із цими... цими...

- Свята Рита така, як і всі ми, мсьє! Ви торгуєте гуртом тільки релігійними речами? Шкода, бо якщо вже займаєтесь торгівлею...

Задзвонив телефон. Ланг слухав, що йому казали і, не відповівши, поклав слухавку; потім, більше не турбуючись про Бомонів, мовив:

- Я знову нагору.

Ледве французи промовили «бувайте», як за Лангом зачинилися дверці ліфта.

Повернувшись у кабінет, він попрямував до свого секретаря, корейця двадцяти п'яти років, худого і довгого, як нитка.

- То що?

- Вони його відшукали, мсьє.

Вперше секретар побачив, як його бос сміється: крізь тріщину, що утворилася між губами, із горла у нього вирвалася насмішка.

- Нарешті!

Переконаний, що догодив тиранові, секретар виклав все те, що знав:

- Він працює не в тій сфері, де ми шукали. Ви нам вказували на класичну музику, так?

- Так. Чим він займається? Звернувся до поп-музики?

- Його діяльність більше не має нічого спільного з мистецтвом. Ось буклет щодо місця, де він працює.

Мсьє Ланг схопив листок. Брови на його зазвичай незворушному обличчі мимоволі піднялися, позначаючи миттєве здивування.

- І ви впевнені, що це він?

- Безперечно.

Ланг похитав головою.

- Я хочу туди поїхати. Негайно. Заовте мені квиток на літак.

Секретар шмигнув за стіл і підняв слухавку. Поки він набирав номер, Ланг недбало докинув:

- І щоб починаючи із цього вечора, м-ль Мі тут не було. Професійна некомпетентність.

Секретар з'єднався із турагентством.

- Я б хотів заовити квиток до Франції. Місто Аннесі... Немає прямого рейсу? Ви впевнені? Треба летіти рейсом Шанхай-Париж, потім Париж-Гренобль і взяти авто до Аннесі? Або Шанхай-Женева і звідти на таксі?

Прикривши слухавку долонею, він запитав шефа:

- Так вам буде добре, мсьє?

Багатій, що нажився на релігії і порнографії, кивнув на знак згоди.

- Гаразд, - заговорив секретар. - Шанхай-Женева. Якогога раніше. Бізнес-клас. На ім'я Ланга. Акселя Ланга.

Під'їхавши до вікна, Аксель обертав рекламний листок, взятий від секретаря, щоб у денному світлі на крихітних фото краще розгледіти чоловіка, якого він розшукував місяцями і пам'ять про якого переслідувала його двадцять років.

Його масажист Суніл - гладкий велетень, екс-чемпіон із дзюдо, - перервав це заняття, плеснувши в долоні.

- Час вашого сеансу, мсьє.

За кілька хвилин Аксель із намащеною шкірою проходив щоденну процедуру догляду, необхідну для реабілітації. Під собою, на рівні отвору на масажному столі призначеного для очей і носа, він поставив буклет і, наспівуючи, ніби вчив його напам'ять.

- Здається, у вас сьогодні кращий настрій, ніж зазвичай, мсьє Ланг.

- Куди цей кретин пхає свого носа? - буркнув Аксель. - Задоволений я сьогодні, чи в поганому гуморі решту днів, - як це його стосується? Цей телепень - масажист, а не психіатр!

Через п'ять хвилин, коли Аксель знову почав наспівувати, колишній дзюдоїст, із співчуття до пацієнта, дозволив собі повторити запитання, гадаючи, що той схоче поділитися своїми емоціями.

- Що вас так втішило, мсьє Ланг?

- Обіцянка. Я поклявся, що за свій перший мільярд здійсним мрію. Свою мрію.

- Справді? Вітаю, мсьє. З мільярдом, я маю на увазі.

- Мені боляче, йолопе.

- Вибачте. І що це за мрія, мсьє?

- Поїхати у Францію.

- Розумію...

- В Аннесі.

- Такого міста я не знаю.

- Я теж. До вілли «Сократ».

- Вілла «Сократ»? Що це? - запитав масажист протяжним голосом. - Ресторан? Центр таласотерапії? Новітня клініка?

- Нічого подібного. Просто місце, де я помщуся. Вагаюся між катуванням і вбивством.

- Який ви жартівник, мсьє Ланг!

Сміх велетня звучав фальшиво; в його реготі вчувалося більше дурості, ніж радості. Аксель подумав, що за шість місяців його сеансів, він більше не може стерпіти безтурботності колишнього борця, його беззмистовних розмов і спітнілих рук. Завтра, перед від'їздом, він його звільнить.

Заспокоєний, він знову почав розглядати фотографії із буклета, на яких люди позували перед камерою, обнявшись за плечі. Де він? Котрий з цих чоловіків? Як тепер виглядає Кріс?

*

Концерт «Пам'яті ангела» лунав із динаміка – соромливий, боязкий, невловимий. Не музика, а скоріше спогад про неї. В своїй кімнаті під горищем Кріс старався ніколи не підсилювати гучність, бо у цьому великому дерев'яному домі на схилі гори, звуки проникали з кімнати у кімнату; він не хотів, щоб хтось із підлітків, якими він опікувався на віллі «Сократ», накинулися на нього, критикуючи його смаки, - не тому, що він соромився, але тому, що цей твір був частиною його внутрішнього світу, яким він ні з ким не хотів ділитися.

Потріскування дешевого програвача, примітивного звучання скрипки, оркестру, згромадженого у магму звуків, для нього було достатньо, щоб проїнятися твором, дати волю спогадам. Кріс слухав цей диск так, як розглядають вицвіле фото, роблячи музику опорою для своїх мрій.

Відколи Аксель помер, він не переставав думати про нього. Спочатку це обмежувалось крихітним джерельцем, цівочкою води в його пам'яті, але з часом струмок переріс у широку та могутню ріку. Аксель, увічнений у своїй геніальності, люб'язності, досконалості, посідав істотне місце у свідомості Кріса; став для нього іконою, святим, майже Богом, до якого цей атеїст звертався за порадою у скрутному становищі.

Сидячи в кріслі перед невеликим письмовим столом, на який падало денне світло, Кріс споглядав своє улюблене видовище – пейзаж, в якому безперервно змінювались пори року. Із слухового віконця йому було видно більше воду і небо, ніж землю. Вікно відкрите в безкінечність? Внизу, під схилом, дрімало озеро Аннесі, а над ним в ясному небі кружляли орли. На схилах протилежного берега будинки серед ялин видавалися бруківкою на понурому лузі, а вгорі, там, де відстань робила їх примарними, нагадували пастухів, що випасали череду білих вершин.

- Агов, Крісе, ходи швидше, у нас проблема.

Двері відчинила його колега Лора – джинси із завищеною талією і широка футболка на ній підкреслювали її худобу.

Він пішов із нею. Мовчки, щоб їх не почули мешканці пансіону, вони поспішили до кабінету директора, єдиної ізольованої кімнати у всьому шале.

Зібравши семеро вихователів, Монтіно, засновник закладу, повідомив:

- Карім, наш новоприбулий, втік. Ніхто не бачив його зранку – ні в ліжку, ні в майстерні, ні в сараї.

- Треба повідомити поліцію! – вигукнула Лора.

Монтіно насупив брови.

- Якомога пізніше, Лоро. Пошукаємо самі спочатку. Недобре посилати жандармів за хлопчиськом, який вже у минулому і так занадто часто бував у поліції. Він або ще краще сховається, або розізлисть їх, або, якщо його спіймають, розгнівається на нас за те, що ми з ними заодно. Це тільки зашкодить нам. Ми втратимо весь вплив на нього.

Всі погодились, і Лора теж. В цьому центрі для важких підлітків – неповнолітніх правопорушників, наркозалежних, підданих побиттю і зґвалтуванню, - вихователі, віддані своїй роботі, не підносили своє «я» і визнавали, що вони можуть помилятися. Дитина була важливіша.

- Гадаю, що хтось із вас зміг встановити із ним зв'язок. Хто його трохи знав?

Кріс підняв руку.

- Так, Крісе. Дай нам якусь підказку.

- Боюся, йдеться не про втечу.
- Що ти маєш на увазі? – з тривогою запитав Монтіно.
- Карім має суїцидальні нахили.

Запала тривожна мовчанка. Вихователі-фахівці одразу ж розсілися довкола столу, щоб обміркувати, який шлях Карім міг обрати, щоб покінчити із життям.

Через двадцять хвилин Кріс спускався до залізничної колії, що простягалася нижче вілли «Сократ». Щоб вибрати напрям, він поставив себе на місце Каріма - хлопця, що виріс у неблагополучному районі. Оскільки потяг до смерті є вчинком регресивним, спрямованим на те, щоб повернути дитячий спокій, юнак мав відшукати серед такого екзотичного для нього альпійського пейзажу місце, яке б нагадувало йому його рідне містечко на околицях Парижа. Що може бути більш універсальне, аніж залізниця? В місті і за містом тут однаковий запах – суміш мастила, вугілля, органічних відходів. Ті ж плакати над сталевими рейками. Та ж небезпека, коли з'являється поїзд.

Він спускався вздовж вузької річки, що дзюрчала і пінилася, збігаючи по своєму кам'яному ложі, що подекуди вкрилося хвилястою трав'яною чуприною. Крижаний вітер бив його по лиці. Зима, без сумніву, була вже близько.

Дійшовши до рейок, Кріс поглянув в обидва боки, але не побачив нікого.

Раптом, він подумав, що трохи далі, інший об'єкт міг привабити хлопця: дорожній міст над залізничною колією. Згадавши це місце, у нього більше не було жодного сумніву: Карім мав бути там і чекати появи поїзда, щоб кинутися під колеса.

Швидко, але стараючись бути непомітним, він пробіг кілометровий відтинок шляху до місця. Якраз вчасно! На мості він розпізнав силует людини, що спостерігала за обрієм.

Поки Карім був обернений до нього спиною, Кріс підходив ближче, але не починав говорити, аж поки не стояв на відстані кількох сантиметрів від нього.

- Каріме, думаю, тебе щось мучить сьогодні зранку.

Підліток обернувся, не знаючи, що відчувати: гнів, що його відшукали, чи здивування від зустрічі з Крісом – вихователем, якому він симпатизував, чи хвилювання, викликане його словами.

- Ти мучишся, так? Мучишся? – лагідно мовив Кріс.

Карім хотів сказати «так», але погодитись означало відповісти, а він не хотів більше нікому відповідати.

- Це твоє життя, Каріме. Ти робиш із ним, що хочеш.

Малий бунтівник мав таке відчуття, що Кріс тільки що прочитав його думки.

- Я не хочу ні завадити твоєму рішенню, ні зіпсувати хвилини, які ти тут проводиш. Проблема в тому, що я залишусь із тобою, і коли загудить поїзд, я не дам тобі стрибнути. Так, згоден, я – причепа.

Карім відвернувся, роздратований таким розумінням його намірів.

- Тож я пропоную ось що, Каріме: я пригощу тебе чимось он там.

Він показав на таверну зверху над ними, що ледь виднілася червоною цяткою на урвистому схилі.

- Там, ми трохи поговоримо. А потім ти вчиниш так, як схочеш.

- Я повернусь сюди! – закричав Карім, щоб довести, що він ані безхребетний, ані слабівільний.

- Згода. - підсумував Кріс. – Якщо захочеш - повернешся сюди і я дам тобі спокій. Але спочатку випий зі мною кави чи гарячого шоколаду.

- Поклянися, що потім відстанеш від мене!

- Клянусь.

Поверхова гордість хлопця була взята до уваги; він засунув руки до кишень, зігнув плечі і опустив голову, що означало «я йду з тобою».

Вище, з тераси таверни, якийсь чоловік спостерігав за цією сценою і, здавалося, був дуже зацікавлений, що натрапив на неї. Коли він помітив, що два силуети підіймаються в його бік, то заїхав на інвалідному візку всередину таверни і втиснувся поміж двох балок, де він сподівався, що його ніхто не помітить.

Зайшовши у приміщення із червоними картатими шторами і скатертинами, з альпійськими дзвіночками на підвіконниках, Карім пересвідчився, що це кафе, тільки завдяки двом деталям: за цинковим прилавком стояла кавоварка, а біля туалету – ігровий автомат для пінболу.

Крім замовив дві порції гарячого шоколаду і, перш ніж пити, вони обхопили керамічні чашки холодними долонями.

- Чому ти хочеш покінчити із життям?

- Я ні на що не здатен. Я роблю тільки дурниці.

- Скільки тобі років?

- Шістнадцять.

- Ну, скажімо, ти наробив дурниць до шістнадцяти. Але надалі, ти...

- Ну й скажеш! Якщо ти із заліза, то таким і залишишся. З дерева – то так буде і далі. А якщо із лайна, як я, то залишишся лайном.

- Неправда. Люди змінюються. І я цьому доказ.

- Ти? Ти завжди був такий!

- Ну так, я завжди був такий, подібний до святого Бернара, що спочатку думає про інших, а не про себе? Уяви собі, що в твоєму віці, я чхав на інших, переступав через кожного і думав лише про своє благо.

- Ти так кажеш, щоб мене...

- Я так кажу, тому що це правда. Ми не приречені завжди бути такими, Каріме; якщо ми усвідомлюємо, що чинили зло, то стаємо кращими. Ми вільні, Каріме, вільні!

- Вільний? Я? Як тільки мені виповниться достатньо років, щоб сісти у в'язницю, вони і оком не моргнуть. І матимуть рацію. Я хочу скоріше з цим покінчити.

- Ти не віриш у спокуту?

- Ти про що?

За два метри від них Акселю, що не пропускав жодного слова, все більше і більше перехоплювало подих. Він ще більше заглибився у свій закуток, щоб непомітно слухати.

- Переламай долю, Каріме. Злодій може стати чесним, вбивця – зрозуміти, що він чинив недобре і більше так не чинити. Каріме, хоч ти і почав з хуліганства, мародерства, грабіжок і торгівлі наркотиками, це не означає, що ти не можеш добре поводитися. Те, що ти сам собі огидний є доказом цього. Той, хто справді поганий, вважає себе добрим. Так само недоумки не знають, що вони недоумки. А ти, вибач мені, дійшов до вищого рівня. Я вірю в тебе, Каріме. Чим зможу, тим допоможу, обіцяю.

Вони затихли. Карім зігрівався від гарячого шоколаду, але також і від слів Кріса.

Щоб не розводити сентименти і показати себе сильним – згідно з його критеріями – він знову почав опиратися:

- Хто ти? Що тобі до мене? Ти не мій брат!

- Не прямо.

- Це що означає?

- Те, що я можу відчувати тебе своїм братом, навіть якщо я не є ним кровно.

- Клоун! Брати бувають тільки кровно, а решта – не важливо.

- Справді? Може, ти не бачив братів, які б'ються і ненавидять один одного у твоєму кварталі? А в твоїй сім'ї, твої брати, що вони зробили для тебе?

- Вони ще дуже малі, я найстарший.

- І ти вчиниш самогубство. Молодець, ідеальний старший брат!

- Ну, все... те, що я роблю – це моя справа.

- Не зовсім. Знаєш історію про двох братів, Каїна і Авеля?

- Ще питаєш! Вона є в Корані!

- В Біблії теж. Ці два юнаки, сини Адама і Єви, жили мирно до тієї славнозвісної сварки через жертву. Один із них, Абель, не вагаючись, приніс Богові те, що виплекав руками скотаря – телятко і ягня, тоді як Каїн приніс фрукти і овочі – плоди землероба. Але Бог, без логічних на те причин, прийняв жертву Авеля і відмовився від дарів Каїна. Знаєш, життя таке – несправедливе, непередбачуване, мінливе. Треба з цим миритися. Але Каїн, дуже гордий, не змирився, а розлютився, збунтував. Бог дорікнув йому, порадивши

заспокоїтись. Нізачо! В пориві гніву Каїн із заздрощів вбив свого брата Авеля. На місці злочину, але вже надто пізно, Бог спитав його про брата. Каїн відповів глузливо: «Хіба я сторож братові своєму?». Ну так він і був, але не розумів цього, не замислювався, що всі люди – це велика сім'я. Кожна людина відповідає за кожну іншу людину, і за свого брата, і за інших. Вбити означає забути про це. Бути жорстоким означає забути про це. Я не хочу більше забувати: я є твоїм охоронцем, Каріме, і я не дозволю тобі впасти. А ти є охоронцем для своїх малих братів: ти не тільки не можеш їх покинути, ти повинен їм допомагати.

- Добре... І що далі?

- Бог послав Каїна у край, де він, в муках від докорів сумління, працював і множив дітей; вважають, що людство до Ноя веде свій рід від нього. Ось чому жорстокість не перестав прогресувати. І життя немає без жорстокості, треба тільки її приборкувати.

- Коли я говорив «І що далі?», я мав на увазі себе, а не Каїна!

- Ти повертаєшся зі мною; довіряєш мені і віриш у себе. Може ти станеш тим, ким ти є насправді, справжнім Карімом, а не тим, кого створили пройдисвіти, що орудують у твоєму містечку.

- Ти віриш в Бога, так?

- Ні. Але я люблю історії, завдяки яким я стаю не таким самотнім і не таким дурним.

- А я вірю в Бога! – мовив Карім, гордий, що виразив свої переконання, показав свою вищість.

З його ставлення Кріс зрозумів, що переміг: хлопчисько не повернеться назад, щоб кинутися під поїзд.

Невдовзі вони вийшли із таверни, і пліч-о-пліч, так що їхні плечі інколи торкалися, звернули на стежку, що вела вгору до вілли «Сократ».

Аксель нахилився, щоб прослідкувати за ними, аж поки вони не зникли вдалині. «Розчарований» - єдине слово зринало у нього в голові; «розчарований», так, «глибоко розчарований», адже він ніколи не думав, що зустрінеться з Крісом за таких умов.

Він також відчував, що змінився.

Де ж той тріумф, який він так сподівався відчувати? Чому близькість помсти більше не полонила його? Чому чорна радість від того, що він скоро завдасть удару, не збуджувала його? Ну ж бо, він опанує себе...

*

Хоча басейн з просторими скляними стінами був задуманий так, щоб створити ілюзію купання серед альпійської природи, серед лугів, що збігали із гірських вершин, і озера, що розпростерлося під спокійним наглядом гір у снігових шапках, того дня він здавався ізольованим від світу, бо пара із землі і теплі краплі, що виступили на склі від холоду, затьмарювали весь вид на долину.

Кілька плавців, не звертаючи уваги один на одного, гнучкими послідовними рухами міряли глибину великого басейну. Якийсь старий, що своїм роздутим животом і рахітичними ногами подобав на комаху, стояв біля трампліна, мляво описуючи руками кола.

Гладкий тренер із товстими, відвислими бедрами сидів на високому стільці, щоб стежити за всім, що відбувається в басейні, і дрімав із свистком між зубами, схожий на гігантського малюка, що смокче з пляшечки.

Закутаний у халат Аксель, якого співробітник басейну привіз на візку до малого басейну, спостерігав за тим, кого він переслідував.

Кріс у воді допомагав вісімдесятирічній жінці, хворій на ревматизм. Обережно підтримуючи її за руки, він користувався легкістю, що давало занурення, щоб дозволити їй виконувати рухи, на які вона не була здатна на суші, щоб зміцнити її тіло, розігріти суглоби, розтягнути м'язи і сухожилля. Це була «водна фізіотерапія» - новий метод, і Кріс, якщо і не винайшов його, то був одним із його поодиноких практиків.

Аксель взяв до уваги цю деталь у готелі, коли зажадав підшукати йому медичного працівника для щоденного догляду. В запропонованому директором списку, він помітив прізвище Кріса під заголовком «Нове: водний масаж».

- Так, - підтвердив власник готелю, - це той хлопець, що працює вихователем на віллі «Сократ», знаєте, в центрі для проблемних підлітків. Так наче бувають безпроблемні підлітки! Але не будемо про це. Кріса я якраз би вам порекомендував. Всі ним задоволені. Записати вас на прийом?

- Але на ім'я готелю, а не на моє ім'я.

Аксель хотів скористатися цією зустріччю. Якщо він розголосить своє прізвище, то викаже себе; зате, якщо Кріс не впізнає його зразу, то сюрприз обіцяє бути вишуканим.

Аксель вивчав Кріса, адже його максимальна зосередженість на роботі дозволяла непомітно на нього дивитися. Яка доброзичливість! Який він люб'язний із цим зморшкуватим динозавром... Ще одна незнайомка... Якби цією пацієнткою була його рідна мати, чи зміг би він бути ще ніжнішим, ще уважнішим? Неможливо. Нахилившись над зістареним обличчям, він крутить цей скелет, наче закоханий танцівник, дивиться партнерці у вічі, надаючи витонченості її рухам. А яка в нього статура ... В сорок років, засмаглий, з природними, ніби розрізи, зморшками в кутиках повік, із тією ж копицею рудого волосся, Кріс, з часів юності, ні на унцію не погладшав, а його мускули були такі ж чітко окреслені і випуклі, живіт – підтягнутий, широкі плечі трималися на вузькій талії, а тулуб подекуди був вкритий волосками, що відтінювали низ живота і підкреслювали грудні м'язи. Аксель розглядав його одночасно із захопленням і роздратуванням, бо не міг не прирівнювати себе до нього. Особливо він заздрихав його струнким ногам і округлим сідницям; Аксель на це більше не претендував, бо після нещасного випадку, його бедра і сідниці, позбавлені звичних функцій через параліч, схудли і атрофувалися.

- Хто винен? – прошепотів він у нестямі, розминаючи правою рукою свої негнучкі, як залізні стержні, кінцівки.

Розкішна спортивна статура Кріса зміцнила його рішучість: ніякого жалю.

В той час, як Аксель, замкнувшись у собі, торочив слова помсти, Кріс зненацька торкнувся його руки:

- Зараз ви, мсьє.

Аксель підняв голову, стривожений. А якщо Кріс його одразу впізнав?

- Мене звати Кріс і впродовж години я робитиму вам масаж, все правильно?

Аксель кивнув.

- Як вас звати, мсьє?

Аксель назвав перше ім'я, що спало на думку:

- Альбан.

Він кусав собі губи. Оце ідіотизм! Він сказав «Альбан», тому що мучився їхнім спільним спогадом про те, як грав перед Крісом концерт «Пам'яті ангела» Альбана Берга! «Альбан» - така очевидна обмовка, що Кріс зараз же його розпізнає!

- Альбане, я вам допоможу зайти у воду. Дозвольте мені підкотити ваш візок, щоб потім знести вас сходинками вниз. Добре?

- Еее... добре.

Кріс його не впізнав. Скося поглянувши на нього, Аксель зрозумів чому: окрім того, що Кріс не чекав його побачити, він поводився ультра-професійно: прагнучи не видатись шокованим чи сповненим відрази до недуги пацієнта і тим самим не принизити його, він зосереджував увагу на технічних деталях, як от зняти халат, скласти сталеві підніжки на візку, зручно обхопити тіло.

Заспокоївшись, Аксель вирішив розслабитися і віддатись у руки Кріса.

У воді Кріс запитав його, чи немає якихось протипоказань або жестів, яких треба уникати. Аксель похитав головою. Тоді Кріс звелів йому заплющити очі і розпочав сеанс, спокійним голосом пояснюючи кожен рух.

Цей шепіт на вухо остаточно збентежив Акселя. Зазвичай, коли двоє говорять пошепки із заплющеними очима, а їхні майже оголені тіла торкаються, - йдеться про

романтичні стосунки. Але він був у руках свого найгіршого ворога, людини, котра колись через свою легковажну зухвалість мало не вбила його. Безглуздо... надто безглуздо...

Однак це збентеження не мало в собі нічого болісного. Навпаки. Завдяки допомозі Кріса і ефекту зменшення ваги у воді, Аксель почувався так, наче позбувся своєї недуги. Він плавав, крутився, розвертався. Цей неочікувано благотворний сеанс повернув йому відчуття дитинства, коли він вперше плавав з батьком в сіднейському басейні, його тендітне тільце супроти велетенського, здоровенного тіла дорослого чоловіка; їхні поїздки до блакитного узбережжя Тихого океану на Уайтхейвен Біч, коли він, малий хлопчина, тримався за чоловіка, що плив брасом, сам – схвильований цим контактом.

Як дивно було відчувати цю довіру тут, впритул до свого убивці... А якщо його помста зведеться до того, що він змушуватиме Кріса, свого раба, проводити ці сеанси кожного дня, аж до смерті... Принаймні, це була б незвичайна кара – однакова, як для жертви, так і для мстивця.

- Альбане, як ви себе почуваєте?

Аксель розплющив очі. Кріс, що заколисував на руках свого пацієнта, тримався за двадцять сантиметрів від нього.

- Добре, дуже добре.

Їхні очі зустрілися, потім Кріс показав на ноги Акселя:

- Що з вами сталося?

- Нещасний випадок, двадцять років тому.

Кріс здригнувся. Не тому, що здогадався, що це Аксель, а тому, що цей термін – двадцять років – викликав певні спогади. Аксель поклався відволікти його увагу.

- Як у вас виникла ідея займатися цією практикою – водною фізіотерапією?

- О, я не знаю... Хотів знайти щось хороше, щоб робити у воді.

- Навіщо? У воді хіба можна робити щось погане?

Кріс, відхилившись убік, щоб відповісти на посмішку плавчихи, що підійшла до душових кабінок, не відповів. Аксель продовжував:

- Зі мною саме у воді трапилося нещастя.

Кріс повернувся і в заціпенінні поглянув на нього, спочатку із збентеженням, потім із підозрою, потім із тривогою, і, зрештою, із жахом. Аксель витримав його погляд. Він бачив, що Кріс усвідомив, що трапилось; наче завіса піднялася над його пам'яттю, поступово впускаючи туди світло. Він ковтнув і невиразно промовив:

- Це ти, Акселю?

- Так.

Сльози виступили у нього на очах. Він стримував посмішку.

- Але тоді... ти живий?

- А ти що думав? – вигукнув Аксель.

Через двадцять років Аксель і гадки не мав, що Кріс не знає, що трапилося після того випадку у воді.

Кріс опустил голову, наче хтось щойно вдарив його по потилиці.

- Я думав, що...

- Я схожий на покійника? Швидше на каліку, правда? Вони повернули мене до життя, витягнувши із води; я протягнув п'ять місяців у комі, а коли опритомнів, то був овочем, і тільки. Я вчився всьому – ні, переучувався, - говорити, писати, рахувати, рухатися. Розум я не втратив. Проте...

Він вказав на свою скорчену праву руку.

- Довелось забути про скрипку.

Тоді вказав на ноги.

- І про спорт.

А потім – на плавки, з яких звисали крючковаті кінцівки.

- І про секс. Але це, правда, я ледве встиг спробувати.

Крісу, пригніченому цими зізнаннями, раптом стало ніяково торкатися Акселя. Він з обережністю та повагою посадив його на сходинки басейну.

- О, я такий радий, що ти живий, такий радий!

Він подивився на це миршаве тіло, вицвіле волосся і здригнувся: бідний Аксель, його колись акуратне, бездоганне обличчя змінилося суворою маскою, а перекошені вліво, пошкоджені, сплюснені, скалічені риси більше не виражали почуттів, а тільки свідчили про наслідки нещастя.

- Як думаєш, ти зможеш мене колись пробачити?

- Що б це змінило? – заперечив Аксель ворожим голосом.

Кріс розмірковував, збентежений.

Відчуваючи, що закипає від люті, Аксель вперто наполягав:

- Що б це змінило? До мене б повернулося моє тіло, музика, втрачені роки, якби я тебе пробачив?

- Ні...

- А, мабуть, це б змінило твою долю. Так, певна річ, тобі б стало легше жити.

- Ні, тягар моєї провини буде довіку пригнічувати мене.

- Тоді що б це змінило? Скажи мені! Скажи мені це!

Не в змозі контролювати себе, Аксель почав кричати; звук його металевого голосу відлунював між вологими склепіннями басейну. Старий перестав описувати кола, а круглолиций тренер нахилився, готовий встати з крісла, щоб втрутитися.

Аксель і Кріс деякий час дивилися один на одного. Зрештою Кріс визнав:

- Ти правий. Це б нічого не змінило.

- Гм... Тоді я тебе не прощаю. Я не для цього приїхав.

Кріс знову пильно подивився на нього. Він усвідомив, що Аксель мав керуватися якимось планом, якщо вже здійснив таку подорож.

- Що ти хочеш?

- Зустрічаємось о пів на восьму в ресторані «Грізлі», біля мого готелю.

Повернувшись на віллу «Сократ», Кріс провів трохи часу з Карімом у столярній майстерні; вони дружньо побалакали, і він піднявся до себе, щоб переодягнутися на вечір.

Він не знав, чого очікувати від цієї зустрічі. Він також не знав, що думати після того, що сталося в обід. Те, що Аксель живий – це чудова новина, але це аж ніяк його не виправдовувало; опинившись супроти змученого каліки із неприємним голосом і зламанною долею, у Кріса склалося враження, що постійна мука замінила йому смерть. Не було б краще, якби...

Жахливо! Те, про що він подумав - жахливе. Він знову хотів уникнути відповідальності. Боягуз...

Його обтяжувало те, що зраджений Аксель зразу не пішов на той світ. Єдина людина, що знала про його огидний злочин, вижила і протягом двадцяти років тримала це у собі. Ось що його пригнічувало... Кріс зневажав себе.

Аксель вже чекав у ресторані; його візок було приставлено до столу.

Вони замовили вечерю і почали розмову.

Якщо Кріс коротко розповів про своє повернення, раптове прозріння і рішення перервати звичний плін свого життя, обравши шлях допомоги іншим, то Аксель розповідав вичерпно, з безліччю деталей, перш за все тому, що він ніколи нікому про це не говорив, а також тому, що хотів цього вечора себе любити, і, можливо, щоб хтось любив його.

У ході розповіді, Кріс поступово усвідомив ким став Аксель. Він жахнувся... Куди подівся той ангел, якого він знав, юнак з піднесеними почуттями, спраглий музики і мистецтва? Перед собою він бачив тільки жорстокого недобросовісного бізнесмена, котрий, не лякаючись беззаконня, займався то підпільною, то аморальною торгівлею допоки міг набити собі цим кишені; продавав іграшки, покриті токсичними фарбами, і насміхався, коли йому повідомляли про смерть дітей; обманював державу, наживаючись на бідних людях; був багатцем, в пустому житті якого не було ні кохання, ні друзів, ні ідеалу. Захопившись, Аксель не усвідомлював, яке враження справляє; навпаки, в захваті від себе, він хотів вразити Кріса. Двадцять років тому Кріс би справді захопився цим злетом, грошима, владою, але новий Кріс, вихователь неповнолітніх правопорушників, слів Акселя не оцінив.

Між цими сорокалітніми чоловіками, що сиділи за одним столом, виникло непорозуміння. Кожен виношував у своїй уяві сталий образ іншого, витворивши особистість із чіткими, незмінними рисами. Аксель став для Кріса ідеалом досконалості, а Кріс для Акселя – прототипом успіху. Вони побудували своє життя, взявши свого товариша за взірць, з більш чи менш неусвідомленим наміром зайняти його місце, перевершити його. Але їхні химерні конструкції тепер розвалювалися.

За десертом, Аксель помітив, що його хвальба породила неприязне мовчання з боку його співрозмовника. Він, в свою чергу, розумів ситуацію: кожен змінився і відтепер був сповнений ненависті до того, ким став інший. Ця ненависть підсилювалася тим, що Кріс згадував про Акселя, як про великодушну людину, якою він був і якою не буде більше; в той час як Аксель знав Кріса як горлохвата, а той вже викоринив це у собі.

Вони довго мовчали, потім Кріс, зітхнувши, відчув потребу запитати:

- Акселью, навіщо ти приїхав?

- Щоб запропонувати тобі угоду.

- Пропонуй.

- Відсьогодні ти мені підкоряєшся.

- Я...

- Це відплата, якої я вимагаю. Відсьогодні ти виконуватимеш усі мої вимоги.

- Але...

- Я тебе не змушую. Ти можеш відмовитись. В такому разі, я звернусь до одного із своїх адвокатів, він відновить справу, я повідомлю, що ти знайшовся, і почнеться судовий процес. Ми обоє знаємо, що тут немає терміну давності.

- Давай. Донось на мене. Я не заперечую. Я готовий заплатити за свої помилки, я завжди цього чекав.

- Не так швидко! У в'язниці ти заплатиш перед суспільством, а не переді мною. З того, що ти гнитимеш за ґратами, мені не буде ніякої користі. Правосуддя здійсниться, звісно, але для мене це не вигідно. Ти не хочеш мені прислужитися?

- Так, Акселью, я хочу. Я безперечно хочу зробити тобі послугу.

- Тоді відсьогодні ти мені підкоряєшся.

- Згода.

- Поклянися.

- Клянуся.

Аксель замовив ще одну пляшку шампанського і наповнив келихи.

- За нас!

- За нас... - відповів Кріс, маскуючи свій подив.

Аксель залпом спорожнив келих і налив собі ще.

- Завтра ти звільнишся з роботи. Прощай вілла «Сократ». Опівночі ми летимо до Шанхаю. Тримай, ось адреса, яку ти можеш залишити тим людям, які б хотіли підтримувати з тобою контакт.

Він всунув йому в руку картку, з лицевого боку написану англійською, а на звороті – китайською мовою.

Повернувшись вночі до себе, Кріс автоматично увімкнув програвач, з якого залунав концерт «Пам'яті ангела». Після кількох нот він звалився на ліжко; хотів плакати, але не міг. Це він перетворив перспективного музиканта в нервового, жорстокого, підлого тирана-параноїка. Сам того не відаючи, він не просто вбив невинного, гірше того: він вбив саму невинність. Його жертва стала катом. В акордах Альбана Берга Кріс чув свою історію: померла не тільки дитина, помер також і ангел. Від колишнього Акселя нічого не залишилось, він опинився в тенетах зла. І відчаю.

Коли ми стаємо такими, якими повинні бути? В молодості чи пізніше? В підлітковому віці, незважаючи на наші розумові здібності і темперамент, ми залежимо значною мірою від освіти, середовища, батьків; в дорослому віці все залежить від нашого вибору. Він, Кріс, був войовничим честолюбцем-пристосуванцем під впливом матері-одиначки, котра бажала, щоб її єдиний син досягнув того успіху, якого не досягнула вона. Щоб не зрадити її сподівань, він

мусів сяяти, боротися, перемагати. На думку матері, якщо батько Кріса і покинув її, то це тому, що вважав недостатньо вишуканою для себе! Згадуючи минуле, він розумів, що його батько виявився всього-на-всього непослідовним егоїстом, звичайнісіньким мерзотником. Кріс же, повернувшись у двадцять років із Таїланду, мав змогу обмежити вплив матері; його злочинна легковажність щодо Акселя показала, що він на хибному шляху, тож він почав все спочатку, керуючись новими цінностями. Але чого він не міг передбачити, це того, що його антипод зміниться так само: добра людина стане негідником. Якщо є спокута, то є і прокляття. Вони завжди добровільні. Коли в житті стається нещастя, люди реагують по-різному: Аксель відмежувався від гуманності цинічною огидою, Кріс відкрив себе для любові до ближнього.

Якщо Кріс відчував, що став самим собою, то чи відчував те саме Аксель? Яке місце свободи в житті? А яке долі? Думки вертілися в голові і заважали заснути.

Що ж до Акселя, то він більше не спав. Сидячи за комп'ютером, він слідкував в Інтернеті за роботою своїх підприємств. Коли він випадково прочитав про те, що у світі продаються мільйони упаковок антидепресантів, то у нього виникла ідея: створити еліксир святої Рити для боротьби з депресією. Він назве його «Чудотворна вода святої Рити». З-поміж різноманітних товарів – іграшок, одягу, гаджетів, порнографічних аксесуарів, що виробляли його підприємства, - його дуже потішала торгівля релігійними речами. «Відтоді, як люди більше не вірять в Бога, вони готові вірити у що завгодно! В астрологію, нумерологію, новітні практики, відродження святих. Чому б цим не скористатися». Дехристиянізація Європи не сприяла посиленню раціоналізму, але примножила й урізноманітнила марновірства; раніше християнство накладало обмеження для віри, і оскільки їх не було тепер, то Аксель міг експлуатувати прибуткові ніші довіри. Чому свята Рита, а не хтось інший? Причиною була гравюра з цією святою, прикріплена до стіни його палати у Сідней, де він одужував і вчився заново говорити і писати; замість того, щоб виявляти пошану до цього образу доброти, він почав ненавидіти його, як ненавидів всі релігійні ритуали, що втілювали добро, як ненавидів саму доброту. Одного разу, плюнувши на образ святої, він вирішив назавжди стати на бік переможців.

Наступного дня Кріс подав заяву про звільнення; Монтіно, коли щире здивування минуло, сказав, що дуже шкодуватиме за ним. Потім Кріс побачився з Карімом, дав йому свою китайську адресу і взяв участь у імprovізованій вечірці, що влаштували на прощання його колеги.

- Коли ти їдеш?

- Сьогодні вночі. В Шанхай.

Оскільки вони хотіли знати більше, то він зізнався, що їде доглядати свого друга дитинства, що мешкає там, і через серйозні проблеми зі здоров'ям потребує його допомоги. Почувши про це, друзі визнали Кріса - їхнього Кріса - чемпіоном альтруїзму і стиснули його в обіймах.

О сьомій він із валізами приєднався до Акселя, що розплачувався за проживання, і допоміг йому сісти в авто.

Лімузин проминув озеро і зупинився перед розкішним готелем.

- Ми не летимо з Женеви в Шанхай? – здивувався Кріс.

- Післязавтра.

У цьому готелі вони провели дві доби, і Кріс так і не дізнався навіщо. Впродовж цього часу Аксель давав йому незначні доручення, як-от допомогти встати, вмитися, скласти речі. Кріс підкорявся, як і обіцяв. Йому це не було важко, особливо відвозити Акселя кожні три години в басейн і проводити з ним сеанси, хоча його завжди лякало його мляве тіло, легкий скелет, зміщені рухи. Йому було цікаво, чи відтепер всі дні будуть схожі на цей...

Час від часу він чув телефонні розмови Акселя, і зауважив, що він постійно поводить себе так по-злочинницьки грубо, тиранічно, образливо, зневажливо, несправедливо.

- Акселю, що ти зробив корисного – я маю на увазі доброго – за останні роки?

- Нічого. Чорт мене береже. – Вишкірив зуби Аксель.

- Я тебе змушу.

У вільний час Кріс споглядав альпійський пейзаж, який мав покинути. Це гірське озеро таке незбагненне... то здавалося, що вода заповнила велетенську яму, ніби кришкою накрила прірву; то, що гармонічні контури берегів утворюють немов би колиску для хвиль. Іншими словами, місце, де він прожив десять років, кожної миті здавалося йому іншим: то страхотливим, то чарівним.

Останнього дня, коли звечоріло, прибуло таксі, щоб забрати їхній багаж і відвезти їх наступного дня в аеропорт. Потім із Женеви приїхав китаєць на чорному авто. Кріс не зрозумів жодного слова з їхньої розмови з Акселем, бо вони говорили китайською; він тільки помітив, як наляканий азіат швидко записував на аркуші те, що йому казав Аксель.

Вони не чекали до світанку.

О п'ятій ранку Аксель звелів Крісу допомогти йому прийняти душ, одягтися, посадити його в крісло, а самому сісти за кермо.

У сірій млі передсвітанку вони виїхали з готелю, спустилися до озера і обережно звернули на дорогу, що тягнулася вздовж встеленого туманом берега.

- Стоп, зупинімося тут, - звелів Аксель.

Скраю дороги вчорашній китаєць з напруженим виглядом подавав їм знаки.

Вони вийшли з авто. У затхлому повітрі витав запах плісняви і сухого гілля.

Китаєць нахилився і показав на низький дерев'яний човен на кінці попелястого містка.

За наказом Акселя, Кріс якомога делікатніше допоміг йому пересісти з візка у човен; сівши на задню лавку, каліка зразу ж роздратовано відштовхнув його.

Вони попливли; двигун працював на малих обертах, щоб їх не було чути. Силует китайця на краю води щораз тоншав, аж поки не зник у світанковій імлі.

- Ми куди?

- Побачиш.

Кріс запитував себе: що всередині тих сумок, що стоять між ними на дні човна?

Чим далі від берега, тим більше човен поринав у туман, схожий на горохове пюре. Посеред озера, де в крижаному безмежжі туману зникли обриси берегів та гір, Аксель зупинив двигун.

- Мандрівка закінчується тут.

- Тут?

- Тут, посеред лагуни.

Почувши це слово, Кріс одразу зрозумів, що його супутник мав на думці: непроглядне альпійське озеро змінилося блакиттю залитої сонцем тайландської бухти; Аксель хотів, щоб Кріс, у свою чергу, дізнався, що таке тонути. Кріс рефлексивно піднявся, готовий пірнути у воду, щоб врятуватися.

- Не рухайся!

На нього був націлений револьвер. Аксель витягнув його з кишені.

- Я не жартую, - наголосив він. - Сядь на місце. Якщо ти цього не зробиш, я вистрілю.

Кріс знову сів. Він хотів домовитись, відкрив рота...

- Мовчи! Сьогодні говорю я.

Незважаючи на категоричність, Аксель тремтів. Від холоду, чи від хвилювання, страху, гніву? На його нерухомому, невиразному внаслідок коми обличчі не було ніяких емоцій. Тільки зіплені губи видавали напруження.

- Колись ти мене проміняв на монету із номером один. Звісно, ти, можливо, не думав, що я помру, однак, вибираючи між тим, щоб виграти чи врятувати мене, ти не вагався. Цього разу тобі не виграти. Відкривай сумки.

Сталь зброї вилискувала, кидаючи відблиски, схожі на блискавки.

Кріс повільно нахилився до важких сумок і підтягнув їх до себе по дну човна. Всередині були зв'язані між собою свинцеві злитки із ремнями на кінцях.

- Обв'яжися ремнями.

Кріс хотів протестувати. У відповідь Аксель наблизив дуло револьвера йому до чола. Кріс неохоче підкорився.

- Міцно! І вузли в'язи складніші! Щоб не зміг розв'язати.

Аксель притиснув палець до спускового гачка.

Вгорі над ними пронизливо і тужливо крикнув ворон.

Раптом Кріс перестав зволікати і взявся за роботу. Він старався, сповнений енергії і рішучості. Аксель це помітив, трохи здивувався, але нічого не сказав.

- Ось, - вигукнув Кріс, - я спорядився. Що далі?

- О, як ти спішиш...

- Навіщо тягнути, якщо я й так знаю кінець. Мені стрибати у воду чи ти мене тут пристрелиш?

- Спокійно. Так виглядає, ніби тобі це подобається.

- Так треба, мені здається.

- Я повторюю: спокійно. Ми йдемо за моїм сценарієм. Я все це організував. Не ти.

- Ні. Я теж. Трохи. Я відповідаю за те, ким ти став.

- Мільярдером? – Аксель розсміявся.

- Ні, вбивцею. Пам'ятаєш, як нас називав Пол Браун, американець, що організував музичне стажування? Брати-вороги, Каїн і Авель. Я був поганим, Каїном, а ти – хорошим, Авелем. Я мав убити свого брата. Я це зробив.

Аксель не зводив з нього погляду, повного ненависті.

- А, ти, все-таки, почувася винним?

- Дуже. Дивись, зараз, ти – це Каїн, а я – Авель. Безглуздо, правда? За двадцять років ми помінялися ролями. Ти став згустком страждання, роздратування і ненависті. Ти був дивом, а я зробив з тебе потвору. То як мені не соромитись?

Аксель націлив на нього револьвер, готовий вистрілити.

- Замокни.

Кріс завзято продовжував:

- Я тебе занапастив, Акселе. Не тільки занапастив твоє життя, але й тебе занапастив. Ти став своєю протилежністю. Я знав ангела і перетворив його на демона.

- Замокни. Я сам відповідаю за те, ким став. Я цього хотів. «Більше ніколи» - ось, що я сказав собі, коли вийшов із коми. «Я більше ніколи не буду жертвою».

- Дивно. «Більше ніколи» - це я теж собі пообіцяв, коли прибув до Парижа: «Я більше ніколи не буду вбивцею».

Вони на мить задумались над іронією долі, що волею випадку перетворила мерзотника в альтруїста, а святого в негідника.

Мінливий туман, глибокий і легкий, як біла смола, обвився довкола них, обкутавши своїм щільним, глухим плащем.

Аксель задумливо продовжував:

- Коли я побачив тебе цього тижня в кафе, ти згадав перед одним із своїх безнадійних підлітків про «спокуту». Я роками не чув цього слова, і не замислювався, що воно означає. Ти говорив так переконливо, що я здогадався, що ти говориш про себе. Твоя спокута, вочевидь, і почалася після того, як ти покинув мене на глибині, як старий рибальський гачок. Тоді я зрозумів, що я пройшов зворотній шлях; я опустився, а ти піднявся. Що протилежне спокуті? Падіння? Прокляття? Так, прокляття, без сумніву... Коли я вимовляю це слово, мені стає боляче, я вдруге відчуваю себе жертвою.

- Це неправильно. Якщо ти завжди будеш жертвою інших, то ніколи не зможеш бути жертвою самого себе. Це в твоїх руках. Це залежить тільки від тебе.

- В мене немає більше сили, Крісе. Якщо вже ти загруз у цинізмі, тобі звідти не вибратися, у тебе більше немає ідеалу, тобі плювати на все, окрім болю. Відтоді, як я зустрівся з тобою тут, біль не відпускає мене, він прогресує. Бо ситуація змінилася... Ще недавно я ненавидів тебе. Зараз – ненавиджу себе. Я дивлюся на себе твоїми очима, згадую, яким я був, порівнюю. То що мені залишається, Крісе, що залишається?

Якби він зняв свої чорні окуляри, Кріс побачив би, що очі Акселя – повні сліз.

Кріс встав.

- Я можу дещо зробити для тебе.

- Ніхто не може нічого зробити для мене.

- Ні. Я можу. Можу допомогти тобі знову стати доброю людиною.

- Неможливо. По-перше, я не хочу.

- Я тебе змушу.

Піднявши свинцеві злитки, Кріс поглянув на туман праворуч себе і стрибнув.

Все відбулося так швидко, що Аксель не усвідомив, що сталося, аж поки не побачив тіло Кріса у воді.

Не більше секунди, допоки його м'язи могли чинити опір, голова Кріса залишалася на поверхні, а очі були звернені на Акселя. Потім свинцевий тягар потягнув його на дно.

Бульбашок не було. Кріс, напевно, рефлекторно затримав дихання.

Аксель дивився як зменшувалися концентричні хвилі на воді і як озеро знову стало рівним.

Напевно, він мав бути задоволений. Так підказувала йому його воля, але він сам нічого не відчував.

Раптом бульбашки повітря із тріском вирвалися на поверхню; виринувши із дна, вони наче по-людському виразили радість того, що з'єдналися із своєю стихією, відірвавшись від ворожого середовища.

Це відчуття було нестерпним для Акселя. Він зрозумів, що його товариш корчиться в передсмертних муках.

- Крісе! – крикнув Аксель.

Його тремтливий крик злився із байдужою тишею сонних гір і затих. Відповіді не було.

Тож Аксель, щоб врятувати Кріса, кинувся у воду.

*

Впродовж багатьох років Кераз із Савойї - випадковий рибалка в тих місцях, старець з вигорілим під постійним сонцем обличчям, розповідав роззявам і охочим його слухати туристам історію, що не давала йому спокою.

Якось уранці, Кераз, рибалячи на мисі поблизу дороги, що вела від шале Комба (цей скелястий виступ був йому дуже до речі в ті дні, коли він не брав човна), став свідком дивної сцени. Як це часто буває в листопаді, мінливий туман мляво снував озером, час від часу ховаючи за своєю пеленою хвилі. Раптом здалеку він помітив човен, в якому двоє чоловіків, заглушивши двигун, мирно балакали. Потім все обволік туман. Коли він побачив човен знову, то один із двох чоловіків стрибнув з якимось вантажем у воду. Нирець? Інший стривожено закричав, а потім теж зісковзнув у воду. Хмара туману знову сховала все з виду. Через дві хвилини, коли видимість відновилася, Кераз мигцем помітив на поверхні дві голови; йому здалося, що другий чоловік витягнув із води першого, однак їх віднесло від човна. Порив вітру ще раз приховав видиво. Зрештою, коли хвилини через дві гуща розійшлася і повітря знову проясніло, посеред вод залишився тільки самотній човен. Куди поділися люди? На дні озера чи на березі? Потонули чи врятувалися? Він подумав, що це все це йому примарилось.

Коли тиждень роздумів і вагань минув, старий Кераз, випивши для хоробрості, пішов розповісти свою історію жандармам.

- Якщо нам повідомлять про зникнення двох людей, - засміявся бригадир, - ми попросимо тебе розповісти твою байку. А зараз іди відіспися.

Через запах спиртного жандарми і слухати не хотіли неотесаного старця.

Це так образило татуса Кераза, що з того часу він не переставав смалити темні цигарки «Голуаз» без фільтру і цмулити альпійський лікер «Женепі».

Задурманений алкоголем, він потроху забував про видиво, коли одна подія знову нагадала йому про нього.

Десять років потому, на дні озера, з якого спустили воду для очищення, справді було знайдено два трупи. На мулистому ложі лежали валетом два сплетені тіла, наче згорнуті клубочком близнюки в утробі матері.

Ніхто так і не дізнався, ким вони були. Зате через схожість їхніх скелетів, що так вразила робітників, скелястий мис, напроти якого загинули ці двоє (той, де сидів татусь Кераз під час їхньої останньої спроби врятуватися) назвали скелею Каїна і Авеля.

Довідково:

Éric-Emmanuel Schmitt / Ерік-Еммануель Шмітт

Franco–Belgian playwright, short stories writer and novelist, as well as film director. His plays have been staged in over fifty countries all over the world.

[https://en.wikipedia.org/wiki/%C3%89ric-Emmanuel_Schmitt,
<http://www.eric-emmanuel-schmitt.com/home-official-website.html>]

[By Asclepias - Own work,
CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18479310>]

Éric-Emmanuel Schmitt, 2011

BORN

28 March 1960 (age 57)
Sainte-Foy-lès-Lyon, Rhône

NOTABLE WORKS

Oscar and the Lady in Pink

MOVEMENT / STYLE, GENRE

Novel, narrative, short story, play

AWARDS AND HONORS

Grand prix des lectrices de Elle

[https://en.wikipedia.org/wiki/%C3%89ric-Emmanuel_Schmitt,
<http://www.eric-emmanuel-schmitt.com/home-official-website.html>]